

WYPOCZYNEK BLISKO NATURY

w Polsce północnej

PRZEWODNIK TURYSTYKI
PRZYJAZNEJ NATURZE

Opracowanie:

Krzysztof Konieczny, Barbara Utracka, Cezary Molski,
Anna Nawrot, Katarzyna Dmochowska, Marcel Kwaśniak

Projekt graficzny i skład: Agnieszka Rejowska

Zdjęcia: B. Utracka, E. Ahmad, G. Jędro,
zdjęcia archiwum - Park Krajobrazowy „Dolina Stupi”.

Szczególne podziękowania należą się fotografom za udostępnienie zdjęć.

Opracowanie zostało zrealizowane przez Fundację Instytut na rzecz Ekorozwoju w ramach projektu „Agroturystyka przyjazna Naturze 2000 (cykl szkoleń)” dofinansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju (InE) jest pozarządową organizacją typu think-tank powstałą w 1990 r. InE zajmuje się promowaniem i wdrażaniem zasad oraz rozwiązań służących zrównoważonemu rozwojowi Polski.

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Blisko Natury – jakość w turystyce przyrodniczej	6
3. Rekomendowane atrakcje przyrodnicze	8
4. Propozycje turystyczne	16

Lobelia

Fot. Archiwum PKDS

Wprowadzenie

Turystyka przyrodnicza to ciekawy sposób poznawania regionów turystycznych, zwłaszcza wszystkimi zmysłami poprzez agroturystykę lub turystykę wiejską. Nie trzeba być specjalistą, entuzjastą czy hobbystą by odnaleźć przyjemność w odkrywaniu osobliwości przyrody, znajdujących się na wyciągnięcie ręki wokół miejsc zakwaterowania – gospodarstw agroturystycznych, na obszarach Natura 2000. Warunkiem koniecznym korzystania z tej formy wypoczynku jest potrzeba relaksacji w harmonii z wybranym otoczeniem. To właśnie ta przyroda stanowiła i stanowi tło wydarzeń, jest świadkiem historii danych terenów oraz zmian zachodzących w społeczności tu mieszkającej.

Turystyka przyrodnicza to nie tylko poznawanie ciekawostek i odkrywanie rzeczywistych „cudów” natury, ale w wydaniu agroturystyki i turystyki wiejskiej zrozumienie czym ta przyroda była i jest dla człowieka, także w wymiarze praktycznym. To właśnie tu możliwe jest poznanie, od autentycznych mieszkańców, jak ta przyroda wpływała i może wpływać na jakość życia, a zwłaszcza na jakość wypoczyniania.

W niniejszym folderze pragniemy przedstawić nie tylko ciekawostki stanowiące powód do wyjazdu weekendowego lub urlopowego, ale przede wszystkim odpowiedzialny sposób na delektowanie się przyrodą podczas wyjazdu turystycznego. Sprawdzone i rekomendowane przez naszych specjalistów miejsca oraz aktywności pozwolą nie tylko na przeżycie wielu pozytywnych emocji w kontakcie z licznymi atrakcjami lokalnymi, ale także na odpowiedzialne z nich korzystanie. Dla nas prawdziwy wypoczynek jest zawsze Blisko Natury®.

BLISKO NATURY®

- jakość w turystyce przyrodniczej

Zmęczeni gwarem, hałasem i cierpiący od smogu mieszkańcy miast tęsknią za chwilą wytchnienia. Jedni chcą powędrować szlakami inni pozbierać zioła, podglądać ptaki, nietoperze czy popłynąć piękną trasą kajakową.

Przyroda jest zasobem nie do przeceńnienia. Istnieją setki sposobów korzystania z niej. W Polsce powstało tysiące gospodarstw agroturystycznych i innych obiektów, które oferują pobyt na wsi i niemal każdy z nich proponuje jakąś formę kontaktu z naturą.

Takie pytania przeświecały twórcom **certyfikatu „Blisko Natury”**, który jest pierwszym i jedynym ekocertyfikatem w Polsce, który skupia się na ofercie przyrodniczej.

- Jak znaleźć ciekawe propozycje?
- Czy spośród tysięcy propozycji nie warto wyróżnić wyjątkowych pomysłów?
- Skąd wiedzieć, którzy gospodarze interesują się przyrodą, chcą prowadzić swój obiekt w taki sposób, aby jak najmniej wpływać negatywnie na otoczenie?
- U kogo znajdę żywność lokalną i dowiem się o miejscowych tradycjach a kto poczęstuje mnie jedzeniem z hipermarketu i zaoferuje wyłącznie nocleg?
- Czy z mojej podróży przyjadę bogatszy o wiedzę i doznania?

Dla kogo jest certyfikat „Blisko Natury”?

Dla obiektów turystyki wiejskiej (członków organizacji/stowarzyszeń agroturystycznych i turystycznych) oferujących poszerzony, głębszy i przemyślany kontakt z naturą. Jednym słowem dla tych, którzy posiadają lub tworzą ofertę turystyki przyrodniczej, a samo gospodarstwo czy inny obiekt turystyki wiejskiej nie jest uciążliwy dla środowiska.

Jakie wymagania stawia certyfikat:

- oferta przyrodnicza i dostępność sprzętu niezbędnego do jej realizacji
- funkcjonowanie obiektu w sposób przyjazny dla środowiska w zakresie:
 - energii i ogrzewania,
 - zarządzania odpadami,
 - gospodarowania wodą i ściekami,
 - żywności,
 - stanu ogólnego obiektu.

Szczegóły dotyczące procedur, wymogów oraz regulamin certyfikatu, a także inne informacje dotyczące turystyki na obszarach Natura 2000 znajdują się na stronie www.natura2000.org.pl

Co daje certyfikat?

- wartość dodaną do obecnie posiadanych usług poprzez utworzenie i wdrożenie oferty turystyki przyrodniczej (w ramach projektu eksperci ds. przyrody udzielili rekomendacji)
- wyróżnienie obiektu na tle innych
- promocja obiektu w publikacjach i na stronach internetowych
- ułatwienie pozyskania nowych klientów, uzyskanie większych dochodów oraz lepszy związek z klientami dotychczasowymi dzięki nowym propozycjom.

Certyfikat „Blisko Natury” nadawany jest na okres 2 lat przez Fundację Instytut na rzecz Ekorozwoju w ramach projektu „Agroturystyka przyjazna Naturze 2000 (cykl szkoleń)” dofinansowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Rekomendowane atrakcje przyrodnicze

Bryza znad morza i charakterystyczne mewy to jedne z najpiękniejszych przyrodniczych symboli województwa pomorskiego. Wyróżnia się na tle innych regionów urozmaiconą rzeźbą terenu. To tu występują cztery z sześciu typów krajobrazów w Polsce – strefa brzegowa morza, doliny i delty Wisły, niziny przymorskie oraz pojezierza. Taka różnorodność krajobrazu gwarantuje bogatą różnorodność przyrodniczą. To właśnie tu ekosystemy zachowały niejednokrotnie swoją naturalność. W pasie nadmorskim występują kamieniste i piaszczyste plaże, wydmy ruchome, klify – odsłonięte przepastne urwiska, lub porośnięte pomorską buczyną. To one pamiętają morskie sztormy sprzed 4 tysięcy lat. Unikato we w skali nie tylko kraju są dwie mierzeje – Helska i Wiśłana, wdzierające się piaszczyste wały w toń morską. Spacerować po plażach to oczywistość, zbieranie bursztynów to już przyjemność, ale dopiero poszukiwanie belemnitów – tajemniczych głowonogów sprzed milionów lat to ekscy-

tacja tylko dla wtajemniczonych. Tuż za wybrzeżem rozciągają się niziny przymorskie obfitujące w tajemnicze bagna czy torfowiska. Stąd o świcie trąbią fanfarami żurawie i ogłaszają głośno swoje ciche rewiry. W górę wznosi się morena porośnięta lasami bukowymi. Urozmaicony krajobrazowo pas pojezierza charakteryzuje się rozległymi powierzchniami leśnymi, równinami moreny dennej użytkowanej rolniczo oraz głębokimi dolinami polodowcowymi z mnogością jezior i zbiorników wodnych. W kierunku południowym, teren wyrównuje się i przechodzi w piaszczyste pola sandrowe Borów Tucholskich. Pas pojezierny dzieli dolina Dolnej Wisły, której szerokość waha się od kilku do kilkunastu kilometrów. Unikato we jest obszar Żuław Wiślanych z krajobrazem stworzonym przez naturę i człowieka. Wyjątkowość tego terenu podkreślają powołane formy ochrony przyrody – parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe czy liczne obszary europejskiej sieci Natura 2000.

Nadmorski klif

Fot. Archiwum PKiS

Rosiczka okrągłolistna i żurawina błotna

Fot. Elwira Ahmad

Jeziora lobeliowe czyli jakie?

Obie ostoje europejskiej sieci Natura 2000 położone są w okolicach miasta Bytów. Powstały m.in. dla ochrony cennego siedliska przyrodniczego, jakim są jeziora lobeliowe. Nazwa siedliska pochodzi od relikto wej rośliny lobelii jeziornej. Piękno tej rośliny dostrzegł Adam Mickiewicz, który w balladzie „Świtez” tak ja opisał: „... Białawym kwieciami, jak białe motylki unoszą się nad topielą ...”. Każdego, kto sięgnie po kwiaty lobelii „... śmierć gwałtowna ugadza”, ponieważ lobelia jest rośliną trującą. Gatunek ten zachował się tylko w nielicznych zbiornikach, niewiele zmienionych od czasu swojego powstania. Woda w jeziorach lobeliowych jest bardzo czysta, wyróżnia się przejrzystością, a dno jest przeważnie piaszczyste, niekiedy usłane kożuchem torfowców. Są to zazwyczaj niewielkie jeziora, bezodpływowe, otoczone lasami. W Polsce jest ok. 7 000 jezior, jednak lobeliowych około 170. Poza Skandynawią i Szkocją właśnie na Pomorzu jest największa koncentracja tego cennego siedliska. W obydwu ostojach oprócz jezior spotykamy jeszcze inne cenne i tajemnicze ekosystemy, mianowicie torfowiska. Dla Bytowszczyzny charakterystyczne są niewielkie, położone w obniżeniach terenu kociołki torowisk przejściowych i rzadkich torowisk wysokich. Wytwarzają one swoisty mikroklimat - położenie w terenie, specyficzna roślinność i zapach kwitnącego bagna zwyczajnego powoduje uczucie wyjątkowości

tego miejsca. Torfowiska to bardzo „stare” ekosystemy. Pamiętają czasy zamierzchłe, a dodatkowo skrywają w pokładach torfu pamiątki z czasów kiedy się tworzyły – fragmenty roślin, nasiona, skorupki mięczaków itp. Torfowiska przejściowe i wysokie to miejsca występowania jednych z nielicznych w naszym kraju roślin owadożernych – roszetek. Najpowszelejszą spośród nich jest roszetka okrągłolistna, dość często spotykana w tym regionie. To niewielka roślina, która poprzez łąpanie i trawienie drobnych owadów uzupełnia deficyt pokarmu, którego jest bardzo mało w skąpożywnym podłożu torfowym. W bliskim sąsiedztwie jezior lobeliowych rozciąga się największe jezioro w Parku Krajobrazowym „Dolina Słupi” – jezioro Jasień. Ono z kolei stanowi atrakcję dla tych, którzy lubią obserwować ptaki. Jasień to ostoja tracza nugrogęsia i gągoła. Dla ochrony rybitwy rzecznej poprzez stworzenie jej możliwości bezpiecznego odbycia lęgów przyrodniczy zamontowali tratwy pływające po jeziorze. Wiosną przy odrobinie szczęścia można na nich wypatrzyć najpierw jajka, a potem pisklaki. Ta część województwa pomorskiego na pewno jest wielką atrakcją dla miłośników przyrody związanej z wodami i terenami podmokłymi, które pamiętają zamierzchłe czasy i skrywają w sobie pamiątki historii. Tu, można zaszyć się z lornetką na długie spacerowanie ukraśnione ptasimi głosami i utonąć w zapachach niezwykłych roślin bagiennych.

Morze Kaszubskie a Batłyckie

Jeziora Wdzydzkie wchodzą w skład tzw. Kaszubskiego Morza, które jest największym kompleksem jeziornym Pomorza. Cztery jeziora rozciągając na cztery strony świata tworzą tzw. Krzyż Jezior Wdzydzkich. Są to: jezioro Gołuń, Radolne, Jelenie i Wdzydze. Rynny jeziorne tną ten obszar z północy na południe na długości 11 km oraz z zachodu na wschód - na długości 9 km. Pomimo, iż jeziora łączą się ze sobą zachowały swój niezależny charakter. Jelenie i Radolne otoczone są klifowymi brzegami, porośniętymi borem sosnowym. Charakteryzuje je cisza i spokój. Jeziora Gołuń, Wdzydzkie oraz sam Krzyż są poddane większej presji turystycznej. Na uwagę zasługuje osiem wysp Krzyża Jezior Wdzydzkich. Największa z nich – Ostrów Wielki, o długości ok. 3 km i powierzchni 90,66 ha, jest drugą co do wielkości wyspą jeziorną w Polsce. Najmniejsza to zaledwie kępa trzin. Wszystkie wyspy są ostojami ptaków wodno-błotnych. Gniazdują na nich i odbywają lęgi takie gatunki jak: łabędź niemy, kaczka krzyżówka, czernica, perkoz dwuczuby, kormoran, tracz nurogęś, gągoł, brodziec piskliwy, gęś gęgawa czy czapla siwa. Jeszcze do niedawna perełką Jezior Wdzydzkich był szlachar, rzadki gatunek kaczki. Pod względem botanicznym najbardziej interesująca jest wyspa Glonek. Porastają ją cenne siedliska leśne takie jak grądy czy łęgi. Wiosną w runie zakwitają cenne gatunki roślin – przylaszczka pospolita, pierwiosnek lekarski i żywiec cebulkowy. Latem przepięknie kwitnie lilia złotogłów. Na wyspach nie brakuje też rodzimych storczyków, do których należą listera jajowata, kukulka szerokolistna czy kruszczyk błotny. W obszarze Natura 2000 jest także siedem jezior ramienicowych. Są to: Wdzydze Południowe, Kotel, Kramsko Małe, Sominko, Płocice, Wielkie Płocice i Kułkówko. Charakteryzują się one czystą wodą, o szmaragdowo-

zielonej barwie. Ten niezwykły kolor nadają im duża przezroczystość wody oraz zasobność w węglany, wapń i magnez. Dno takich jezior porastają podwodne łąki ramienic. Jeziora ramienicowe zachwycają bogactwem życia, które dzięki dużej przezroczystości wody możemy podziwiać z powierzchni. Zdarza się, że są one miejscem bytowania takich gatunków ryb jak sieja czy sielawa oraz bardzo rzadkiego skorupa – raka szlachetnego, gatunku zagrożonego wymarciem. Największym jeziorem ramienicowym ostoja są Wdzydze Południowe.

Przez obszar Jezior Wdzydzkich przepływają rzeki Wda, nazywana Czarna Wodą i jej lewobrzeżny dopływ - Trzebiocha. Oba cieką płyną przede wszystkim malowniczymi dolinami z kwietnymi łąkami. Zarówno Wda jak i Trzebiocha są miejscem występowania tarlisk endemicznego gatunku ryby, zamieszkującego Jeziora Wdzydzkie, a mianowicie troci jeziorowej, zwanej trocią wdzydzką. Ryby te spędzają większość swojego życia w jeziorze, które opuszczają jedynie na krótki okres tarła. To ostatnie odbywa się na żwirowo-kamienistym dnie rzeki, gdzie samica troci buduje gniazdo tarłowe. W listopadzie, przy odrobinie szczęścia, na własne oczy można zobaczyć ten wspaniały spektakl.

Odwiedzając tą część Pomorza warto zatrzymać się na chwilę we Wdzydzach Kiszewskich, gdzie znajduje się najstarsze w Polsce muzeum na wolnym powietrzu – Kaszubski Park Etnograficzny. Ma on w swoich zbiorach ponad 40 obiektów z rejonu Kaszub i Kociewia. Wnętrza obiektów są wiernie zachowane, wyposażenie autentyczne, a otoczenie obiektów zachowuje tradycyjny charakter kaszubskiej przyrody. I tutaj można znaleźć kawałek świata tylko dla siebie, z lunetą na skraju jeziora będziemy mogli przyjrzeć się skrzydlatym mieszkańcom i w ciszy oddać się nieśpiesznemu wypoczynkowi.

Las, puszcza, a może... bory?

Bory Tucholskie to duży i zwarty kompleks leśny – jeden z największych w Polsce. Gatunkiem panującym jest tu sosna zwyczajna, która tworzy różnego typu zbiorowiska borowe. Dominuje bór sosnowy świeży, ale na uwagę zasługuje rzadki rodzaj boru – bór chrobotkowy. Wykształca się on na skrajnie suchych i jałowych glebach – piaskach wydm śródlądowych i piaskach sandrowych. Bory chrobotkowe to ubogie florystycznie siedliska leśne. W drzewostanie występuje jedynie sosna, a uwagę przyciąga dno lasu. Krzaczkowate porosty, głównie szarozielone chrobotki nadają specyficzny charakter temu zbiorowisku. Wędrując borem chrobotkowym w okresie suchym towarzyszy nam chrząst kruszących się porostów. Tym ostatnim towarzyszą krzaczkowate rośliny zielne, takie jak: borówka brusznica, wrzos zwyczajny, rzadziej borówka czernica czy mącznica lekarska. Dla osób wędrujących z lornetką atrakcją może być wypatrzenie lelka oraz skowronka borowego zwanego lerką.

Na wilgotnych glebach torfowych, często w sąsiedztwie samych torfowisk, uwagę przyciągają bory bagiennie. Są to tajemnicze lasy, które powstały na dawnych torfowiskach. Drzewa tworzące bór bagienny są często niskie, skąłowaciałe

i niekiedy powykrzywiane. Ich wygląd może być mylący dla obserwatora, ponieważ zazwyczaj są starsze niż moglibyśmy przypuszczać. W Borach Tucholskich nie brakuje samych torfowisk, zwłaszcza tych, które rozwinęły się w bezodpływowych zagłębieniach terenu – tzw. torfowisk wysokich. Zarówno w borach bagiennych jak i na torfowiskach kozuch torfowców opleciony jest gałązkami żurawiny błotnej – rośliny o wysokich walorach smakowych i zdrowotnych, nie wspominając już o nalewkach robionych na jej jagodach.

Bory Tucholskie rozciągają się w obrębie dorzeczy trzech rzek – Wdy, Brdy i Mątwy. Na tak dużym terenie nie brakuje również jezior. Wśród tych najcenniejszych należy wymienić jeziora lobeliowe, ramienicowe oraz niewielkie powierzchniowo jeziora dystroficzne. Z tymi ostatnimi często związane jest występowanie torfowisk przejściowych i wysokich. Charakteryzuje je żółto-brązowy kolor wody, wynikający z zawartości w wodzie humusu, torfu lub butwiny. To właśnie one nadają wodzie kwaśny odczyn. Wokół jeziorek dystroficznych rozwija się zazwyczaj pas torfowców, który może tworzyć pływający kozuch. Jego oderwane fragmenty występują w obrębie tych zbiorników w postaci pływających wysp.

Zimorodek

Fot. G. Jędro

Urozmaicona rzeźba terenu, bogata sieć hydrologiczna oraz różnorodność siedlisk przyrodniczych gwarantuje występowanie wielu rzadkich i zagrożonych wyginięciem gatunków zwierząt. Duża liczba śródlęśnych i śródpolnych oczek wodnych sprawia, że Bory Tucholskie są miejscem bytowania wszystkich 13 gatunków nizinnych płazów. Poza często spotykanymi żabami brunatnymi – trawną i moczarową, zielonymi – wodną, jeziorkową i śmieszką, stwierdzono występowanie trzech gatunków ropuch – pospolitej ropuchy szarej, ropuchy zielonej oraz rzadkiej – paskówki. Tu również w okresie godowym możemy zobaczyć oraz usłyszeć odgłosy wydawane przez grzebiuszkę ziemną, kumaka nizinny czy rzekotkę drzewną. Występują również traszki – grzebieniasta oraz zwyczajna. Wśród gadów uwagę warto skierować na bytującego w sąsiedztwie zbiorników wodnych zaskrońca. Gad ten posiada charakterystyczne żółte plamy na skroniach, które pozwalają odróż-

nić go od żmii zygzakowatej. Bory Tucholskie to raj dla ornitologów, zarówno tych zawodowych jak i amatorów. Awifauna reprezentowana jest przez 135 gatunków. Na szczególną uwagę zasługuje zimorodek – turkusowy klejnot związany z rzekami. Urwiste brzegi rzek i zbiorników wodnych są miejscem jego gniazdowania. Natomiast stare drzewostany, sąsiadujące z terenami otwartymi lub torfowiskami zamieszkuje największa w Polsce sowa – puchacz.

Bory Tucholskie to raj dla grzybiarzy, to tu ciągle jeszcze zbiera się płachetki kołpakowate, o których w innych rejonach Polski mało kto słyszał. Na ryby, grzyby czy podglądanie przyrody warto w Borach Tucholskich używać roweru, zapach sosnowych terpenów z pewnością przyczyni się do wzmocnienia górnych dróg oddechowych.

Odkryj Pomorze na nowo, jego dzikość ukrytą w niezwykłym krajobrazie polodowcowym.

Lobelia jeziorna

Fot. Archiwum PKDS

Kumak nizinny

Fot. Archiwum PKDS

Propozycje turystyczne

W tym rozdziale proponujemy konkretne sposoby na spędzenie czasu wolnego w oparciu o dostępne oferty turystyki przyrodniczej w regionie. Przykładowe oferty turystyczne pozwolą zaplanować pełen emocji pobyt wypełniony aktywnościami związanymi z poznawaniem atrakcji przyrodniczych oraz kulturowych. Te wzorcowe programy stanowią punkt wyjściowy dla każdego turysty, który pragnie zobaczyć więcej, poczuć bardziej i usłyszeć lepiej co oferuje ten region Polski.

Kociewski świat przyrody

Dla kogo?

Oferta skierowana jest przede wszystkim dla przedszkolaków i uczniów głównie w ramach jednodniowych zielonych szkół, także z możliwością wyjazdów pod namioty.

Lokalizacja

Obszar Borów Tucholskich – miejscowość Cis (80km od Gdańska)

Aktywność turystyczna

Z PRZYRODĄ ZA PAN BRAT

- Praktyczne aspekty dbałości o środowisko:
 - zobaczyć z czego powstaje kompost i do czego służy?
 - czy można i po co „przechowywać” deszcz?
 - jak segregować śmieci i co można wyczarować ze zbędnych plastików?
 - jak i po co oszczędzamy energię w domu?
- Własna ścieżka przyrodniczo-edukacyjna
- Praktyczne poznawanie i ochrona ptaków:
 - Budowanie karmników oraz budek lęgowych;
 - Poznawanie zwyczajów i odgłosów ptaków;
- Warsztaty darów natury – wypiek ciasta i herbaty z domowego ogródka

- Czas trwania wycieczki: około 6 godz.
- Pomoce dydaktyczne: foldery, mapy, przewodniki, lornetki

Warto zobaczyć / Warto skorzystać

- Płezioro Pieszczenko – użytek ekologiczny dostępny także jako kąpielisko;
- Pomnik przyrody – 140 letnia lipa;
- Postoje żurawi i bocianów.

Dane kontaktowe:

Mieczysława Cierpiot; agroturystyka_cis@poczta.onet.pl

Śladami bobrów

Dla kogo?

Oferta skierowana jest dla rodzin z dziećmi, które pragną „pobobrować” i odpocząć w kontakcie z przyrodą.

Lokalizacja

Obszar obejmuje jezioro Żołnowo, jezioro Sudomie oraz jezioro Mielnica.

Aktywność turystyczna

PODGLĄDANIE BOBRÓW

- Trasa obecności i działalności bobrów ma łączną długość ok. 5 km.
- Na trasie oprócz śladów bobrów spotkać można bukowy starodrzew. Grupy drzew i pojedyncze buki, które stanowią o atrakcyjności krajobrazu tego zakątka Kaszub;
- Czas trwania wycieczki: około 4 godz.
- Pomoce dydaktyczne: mapy, lornetki

PODGLĄDANIE PTAKÓW

- Kormorany – możliwość podglądania siedlisk i typowych dla tych ptaków połowów ryb w formie pikowania;
- Żurawie – możliwość podziwiania rybołówstwa statycznego oraz niesamowitej wielkości podczas lotu

Dane kontaktowe:

Agnieszka Pniewska; guzkowka@guzkowka.pl

Inne propozycje

WOKÓŁ JEZIOR

Dane kontaktowe: Andrzej Jocher; biuro@ranchomaszera.com

LOBELIA - Z CZYM TO SIĘ JE

Dane kontaktowe: Małgorzata Nowotnik; pomysk@wp.pl

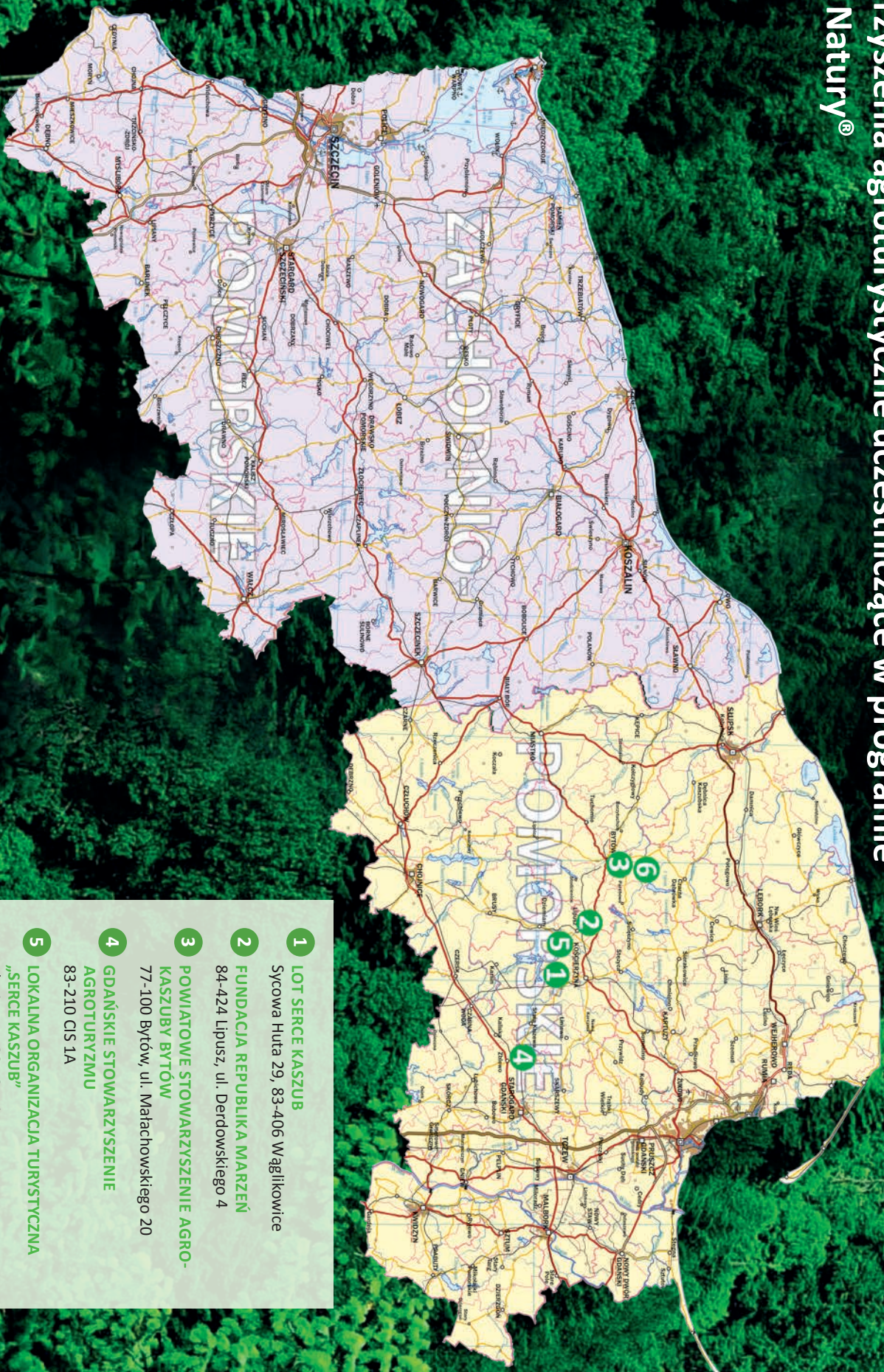
5 JEZIOR DOLIN SŁUPI

Dane kontaktowe: Gabriela Helta; pokoje-u-gabi@o2.pl

SZLAK SZMARAGDOWYCH SKRZYNEK

Dane kontaktowe: Daniel Ebertowski; danielpoland@gmail.com

- 1 LOT SERCE KASZUB
Sycowa Huta 29, 83-406 Wąglikowice
- 2 FUNDACJA REPUBLIKA MARZEŃ
84-424 Lipusz, ul. Derdowskiego 4
- 3 POWIATOWE STOWARZYSZENIE AGRO-KASZUBY BYTÓW
77-100 Bytów, ul. Małachowskiego 20
- 4 GDAŃSKIE STOWARZYSZENIE AGROTURYZMU
83-210 CS 1A
- 5 LOKALNA ORGANIZACJA TURYSTYCZNA „SERCE KASZUB”
Płocice 7a, 83-424 Lipusz
- 6 POWIATOWE STOWARZYSZENIE AGRO-KASZUBY POWIATU BYTOWSKIEGO
77-100 Bytów, Pomysk Wielki 61

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

INSTYTUT
NA RZECZ
EKOROZWOJU

Niniejszy materiał został opublikowany dzięki dofinansowaniu ze środków NFOŚiGW.
Za jego treść odpowiada Fundacja Instytut na Rzecz Ekorozwoju.